

EL PROCESSIONER ANTIC DE LA CATEDRAL DE TORTOSA (Tortosa, Arx. Cap., ms 267)

per MIQUEL S. GROS I PUJOL

Entre els seus nombrosos manuscrits litúrgics, l'Arxiu Capitular de Tortosa ha conservat tres processoners. Són els manuscrits 266, 267 i 347. Els dos primers són de la segona meitat del segle XIV, mentre que el tercer ja pertany al segle XV¹. El més antic, com després direm, és el manuscrit 267. Per això l'hem escollit i el publiquem en aquest estudi, malgrat les seves nombroses llacunes que hem suplert en l'apèndix posat al final del seu text, indicant les peces que el segon manuscrit, el 266, té en aquests mateixos llocs. Com que, segons sembla, el ms. 266 és una còpia quelcom més tardana que del ms. 267, és molt possible que hagi conservat molt fidelment el contingut d'aquestes llacunes. Cal tenir present que els antics cantors, segons sembla, per principi, eren sempre molt fidels a la tradició litúrgica de les esglésies on actuaven. Per això és lògic pensar que el contingut dels dos manuscrits era força semblant i, potser, fins i tot igual.

DESCRIPCIÓ DEL MANUSCRIT

És escrit en pergamí, no massa ben elaborat, cosa que ha fet que el text litúrgic es trobi força esborrat. Actualment té 140 folis, distribuïts en 14 quaderns de cinc bifolis, encarats així: ><></<><><. Els quaderns no porten numeració, sinó el reclam posat en el marge inferior de l'últim foli, on s'indica el primer mot del quadern següent sense, però, cap mena de decoració. Els folis fan 14 x 10 cm., i conserven part dels forats marginals fets abans de traçar el ratllat, detall que permet deduir que els

1. Michel Huglo, en el seu valuós inventari dels processoners manuscrits fins ara identificats, n'esmenta cinc perquè hi inclou els manuscrits Tortosa, Arx. Cap. Ms.92, que és una miscel·lània litúrgica que conté les processons dels tres dies de rogatives prèvies a la festa de l'Ascensió, i el s. 277, que a més dels cants d'aquests dies de rogatives, conté els de la processó del Corpus. Cf. M. HUGLO, *Les manuscrits du Processional*, vol. 1: *Autriche à Espagne*, Munic, 1997, p. 314-316. RIMS B/XIV¹.

marges actuals són els primitius. La part escrita –text i notació– ocupa 10 x 8 cm. La tinta del text i de la notació és de color marró fosc. Les rúbriques són en vermell i les inicials majors són en blau amb filaments de color vermell, i en vermell amb filaments de color blau, alternant al llarg de tot el manuscrit.

La lletra és la gòtica librària ben formada i força arrodonida, que denota una mà no gaire experta en l'escriptura de manuscrits i gens perfeccionista. La rúbrica RS –*Responsorium*– moltes vegades es troba escrita al final de la primera línia del text.

La notació musical és la quadrada, ja plenament formada, sobre la línia vermella del *fa* i la groga del *do*. Les altres dues línies són marcades en tinta marró molt clar. Porta les claus de *fa* i de *do*, i guió al final de línia.

Les llacunes anteriorment esmentades són al començament, on sembla que només li manca un quadern; entre els folis 40-41, on segurament falten dos quaderns; entre els folis 70-71, on podrien manca dos o tres quaderns; entre els folis 100-101, on deuen faltar 5 o 6 quaderns; i el final, a partir del foli 140^v, on és impossible de dir quants quaderns més o menys li manquen. Falta doncs, gairebé una tercera part del manuscrit. Sembla que tots aquests quaderns han desaparegut, o almenys no es troben en l'Arxiu Capítular tortosí. L'enquadernació és moderna feta en pergamí.

Ha estat descrit per Bayerri² i per Huglo³.

DATAció I ESCRIPTORI

Els que han parlat del manuscrit li donen una datació molt primerenca. Així, Bayerri el considera de la primera meitat del segle XIII, mentre que Huglo, més prudent, segurament influït per Bayerri, només diu que la seva escriptura és la del segle XIII.

L'estudi de les celebracions litúrgiques que conté, però, ens mostra clarament que és molt més tardà, ja de la segona meitat del segle XIV. Això ho testimonia la rúbrica que precedeix el n. 70 de la nostra edició, on s'indiquen els cants que cal emprar des de l'octava de Corpus fins a dia 1 d'agost. Suposa, doncs, que no només té la festa de Corpus –n. 63–, sinó també que aquesta festivitat, en escriure el manuscrit, ja comportava la celebració de la seva octava, el dijous de la setmana següent. Per sort, també sabem que aquesta octava va ser establerta a Tortosa pel bisbe Bernat Oliver, junt amb el capítol catedralici, en una constitució sinodal signada l'any 1347⁴. Cal, doncs, posar el manuscrit al tercer quart del segle XIV, segurament entre els anys 350-375, encara que no tenim cap argument per col·locar-lo en aquestes dates tan precises per manca d'estudis paleogràfics sobre els escriptors tortosins d'aquesta època.

2. E. BAYERRI, *Los códices medievales de la Catedral de Tortosa*, Barcelona, 1962.

3. Cf. nota 1.

4. J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, vol. 5. Madrid, 1806, p.98 i 315.

L'única raó que podem adduir és que l'altre processoner, el ms. 266, és quelcom més tardà, però com que també encara porta notació sobre línia vermella del *fa* i groga del *do*, també, segons sembla, cal situar-lo en el segle XIV, segurament en l'últim quart d'aquest mateix segle. Tot això no passa de ser una hipòtesi, i l'única cosa certa és que el nostre manuscrit és posterior a l'any 1347, per raó de la rúbrica que esmenta la celebració de l'octava de Corpus anteriorment citada.

Sobre el lloc on el manuscrit va ser compost no pot pas haver-hi cap mena de dubte. Va ser escrit certament per a ús de la catedral de Tortosa i cal cercar entre la clerecia i els laics que es guanyaven la vida copiant manuscrits per a ús d'aquesta i de les parròquies del bisbat tortosí. Aquests, com és lògic, actuaven entorn de la catedral. Era un escriptor no gaire rigorós i amb un tipus de lletra força irregular. No va fer un manuscrit de luxe, objectiu que segurament estava fora de les seves possibilitats, sinó un llibre litúrgic purament funcional, que després ni va esmenar per suprimir-ne els errors. La manca d'estudis sobre els escriptors de manuscrits a Tortosa, a la segona meitat del segle XIV, no ens permet anar més enllà.

COMENTARI

Advent i Nadal n. 1-22.

Com ja hem indicat, el manuscrit és mancat del seu primer quadern, i per això comença amb la celebració de la vigília de Nadal. Pel ms. 266, f. 1-11, es pot deduir que començava amb el cant de l'antífona «Asperges me domine» (CAO 1494), seguida del verset «Miserere mei deus secundum» (Ps. 50), cantada després de la benedicció de l'aigua lustral. També devien seguir els textos per a les processons dels quatre diumenges d'advent. La part conservada del manuscrit comença, com ja hem dit, la vigília de Nadal, la qual compta amb dos responsoris per a ser cantats en el claustre i una antífona iniciada a l'entrada del temple.

El dia de Nadal, les festes de la Circumcisió i de l'Epifania, i la dominica dins l'octava de Nadal també compten amb grups de cants formats per dos responsoris i una antífona d'entrada a la catedral -n. 4-15.

Segueix la secció dels cants que cal emprar en els diumenges «infra annum» fins al diumenge de Septuagèsima -n. 16-22. Compta amb una antífona presentada en forma de responsori -n. 16-, com testimonia la rúbrica següent - «et predicta antiphona finita»- i dues altres antífoes -n. 17-18- que cal cantar en els diumenges anteriors a la Candelera (2-II), i quatre altres antífoes que s'han d'emprar en els diumenges que van de la Candelera fins al diumenge de Septuagèsima -n. 19-22. Aquestes antífoes són de temàtica mariana. Cal recordar que la catedral de Tortosa és dedicada a la Mare de Déu.

Els textos que manquen en l'inici del nostre manuscrit es troben en l'apèndix del text del manuscrit, trets del manuscrit Tortosa 266, folis 1-11, n. 115-122 de la present edició.

pater et filio et
 spiritu sancto. Amen
 Gloria benedicta
 Quia so lus tuus die na
 ture regem celorum in
 et domini mundi
 gloria saeculae hinc
 O mnes spem in
 domini

Diumenges de Septuagèsima, Sexagèsima i Quinquagèsima -n. 23-28.

Els tres diumenges anteriors a la Quaresma només compten amb dos responsoris cada un, sense les antífores d'entrada a la catedral. Potser continuaven cantant les antífores marianes anteriors -n. 19-22.

Diumenges de Quaresma -n. 29-34

El manuscrit només ha conservat els textos dels tres primers diumenges d'aquest temps litúrgic. Tots tres sols presenten dos responsoris, sense cap antífona d'entrada al temple -n. 29-34. Els segons responsoris de les dominiques segona i tercera porten textos que no figuren al CAO⁵, però que es troben al Processoner de la Seu d'Urgell de l'any 1527⁶. La llacuna que hi ha entre els folis 40-41 segurament formada per la manca de dos quaderns, ens priva de saber quins textos s'utilitzaven en la quarta dominica de Quaresma, en el diumenge de Passió i en l'inici de la processó de benedicció dels Rams del diumenge homònim. No obstant això, és molt possible que els podem conèixer gràcies al ms. 266, folis 55-70, n. 123-133 de l'apèndix.

Setmana Santa -n. 35-50

La mateixa llacuna també ens impedeix conèixer les primeres peces que el processoner tenia en el Diumenge de Rams. La part del text conservat comença amb el responsori «Dixerunt impii» -n. 35-, seguit de dos altres responsoris -n. 36-37-. Aquests responsoris es devien cantar en la processó del trasllat del bisbe i de la clerecia a l'indret on es beneïen els rams. Això es pot deduir de la rúbrica n. 38, on es parla de la profecia, és a dir, l'epístola que precedia la lectura de l'evangeli de la solemne entrada de Jesús a Jerusalem, prèvia a la benedicció dels rams. Entre ambdues lectures, en aquesta mateixa rúbrica s'esmenta el gradual «Christus factus est pro nobis».

Feta la benedicció dels rams, la processó retornava a la catedral amb el cant de cinc antífores processionals d'aquesta diada, en la tercera de les quals, l' «Ave rex noster fili David», tots feien tres genuflexions -n. 39-43. Segueix el cant dels «VERSUS. Gloria, laus et honor», a càrrec d'infants cantors, davant les portes del temple tancades i, en obrir-les, tots hi entraven cantant el responsori «Ingrediente domino in sanctam civitatem» -n. 44-45-, que servia per acabar la processó i iniciar la celebració eucarística.

Per al Dijous Sant, el processoner compta amb cants per al ritu de la reconciliació dels penitents públics, realitzat al matí d'aquesta diada. Són

5. R. J. HESBERT, *Corpus Antiphonalium officii*, Roma, 1963 i seg.

6. *El Processoner de la Seu d'Urgell imprès l'any 1527. Edició facsimilar monocroma amb introducció i índexs a cura de Francesc Xavier Altés i Aguiló*, Barcelona, 2007. Biblioteca Litúrgica Catalana, 4.

el «Venite, venite, venite», tret del Pontifical Romà del segle XII, i una altra antifona que calia cantar quan ja eren dins el temple -n. 46-47-, els «VERSUS. O redemptor sume carmen» per al trasllat dels sants olis a l'altar i, un cop consagrats, fins al lloc on calia distribuir-los a la clerecia parroquial -n. 48-, i un responsori per al trasllat, al final de la missa, de l'Eucaristia al monument, on romandrà fins a la sinaxi del Divendres Sant -n. 49.

Per al Dissabte Sant només té el conegut responsori «Canemus domino» per a la processó de retorn dels neòfits del baptisteri a l'altar -n. 50.

Temps pasqual -n. 51-59

Aquest temps litúrgic s'inicià amb la processó del mateix dia de Pasqua, en la qual cal cantar dos responsoris i una antifona, que fan al·lusió a la resurrecció de Jesucrist -n. 51-53. L'antifona queda truncada per una altra llacuna, entre els folis 70-71. Això ens impedeix de conèixer els textos emprats en les fèries de la setmana pasqual, de la seva octava, i dels diumenges següents fins a la festa de l'Ascensió, de la qual només s'ha conservat la part final de l'antifona cantada en entrar a la catedral per a celebrar-hi l'Eucaristia -n. 54. Segueixen dos responsoris per a la dominica «infra octabas» -n. 55-56- i dos responsoris per al dia de la Pentecosta -n. 57-58. En aquesta diada, en lloc de l'antifona d'entrada a la catedral es fa cantar l'himne «Veni creator Spiritus» -n. 59. Els textos d'aquesta llacuna sembla que eren els mateixos que té el ms. 266, folis 98-116, n. 134-153, de l'apèndix. Aquesta llacuna, com ja hem dit, suposa la pèrdua de dos o tres quaderns del nostre manuscrit.

Diumenge de la Trinitat i festa del Corpus Cristi -n. 60-69

Per al diumenge dedicat a honor de la Trinitat, posat immediatament després de la festa de la Pentecosta, el processoner té dos responsoris i una antifona -n. 60-62-, mentre que per al dijous següent, en celebrar la festa del Corpus, hi ha sis responsoris que cal cantar en la processó d'aquesta festivitat, organitzada després de la celebració eucarística, i una antifona per al moment d'entrada a l'església catedral. El tercer responsori -n. 65- i l'antifona -n. 69- no figuren al CAO⁷ i, en canvi, es troben al Processoner de la Seu d'Urgell imprès l'any 1527⁸. Tots aquests textos, com és lògic, al·ludeixen a les corresponents festivitats en què han de ser emprats.

Diumenges de després de la Pentecosta -n. 70-76

Segueixen les dominiques que van des de la Pentecosta fins a l'Advent. Comencen amb la rúbrica, ja comentada, on es parla de l'octava de Corpus, a partir de la qual i fins al dia 1 d'agost en el nostre processoner

7. Cf. nota 5.

8. Cf. nota 6.

s'assignen tres responsoris -n. 70-72. Havien de ser cantats, doncs, en els mesos de juny i de juliol.

A partir del primer diumenge d'agost calia cantar el responsori «Dimine pater et deus» -n. 73-, tret de la sèrie de responsoris «De Sapientia», perquè en l'ofici matinal es llegien capítols d'aquest llibre bíblic. Igualment, a partir del dia 1 de setembre calia cantar un responsori de la sèrie «De Job» -n. 74-, perquè en aquest mes es llegia el llibre de Job. El mateix es feia en els mesos d'octubre i de novembre, amb el cant, respectivament, de dos responsoris trets de les sèries «De Machabeorum» i «De historia prophetarum» -n. 75-76- a fi de fer coincidir el contingut del seu text amb les lectures de l'ofici diví matinal tretes dels llibres dels Macabeus i dels grans profetes Ezequiel i Daniel, i dels profetes menors.

El santoral -77-191

El santoral deñl processoner tortosí es troba completament separat del temporal i forma una secció especial amb el títol d' «Incipit sanctorale». És força reduït, i ara només compta amb 18 celebracions perquè entre els folis 100 i 101 manquen 5 o 6 quaderns. El seu contingut, malgrat tot, es pot reconstruir fidelment gràcies al manuscrit Tortosa 266 tantes vegades esmentat. En l'esquema que segueix donem la reconstrucció del seu contingut.

En la primera columna s'indica el número que les celebracions porten en la present edició del processoner, mentre que en la segona columna hi ha els números de les festes que li manquen, ara posades en l'apèndix, tretes del manuscrit Tortosa 266.

	Tort. 267	Tort. 266
Esteve (26-XII)	77	
Joan evang. (27-XII)	79	
Innocents (28-XII)	80	
Agnès (21-I)	81	154
Vicenç (22-I)		155
Conversió st. Pau (25-I)		157
Candelera (2-II)		158
Àgata (5-II)		163
Eulàlia Barcelona (12-II)		164
Anunciació (25-III)		166
Sants commemorats en el temps pasqual		168
Invensió Santa Creu (3-V)		169
Joan Baptista (24-VI)		172
Pere i Pau (29-VI)		175
Commemoració Sant Pau (30-VI)		178

	Tort. 267	Tort. 266
Magdalena (22-VII)		180
Anna (26-VII)		183
Pere «ad vincula» (1-VIII)		185
Llorenç (10-VIII)		186
Assumpció (15-VIII)		188
Agustí (28-VIII)	82	191
«Decollatio» Joan Bap. (29-VIII)	85	
Nativitat Maria (8-IX)	86	
Exaltació Santa Creu (14-IX)	90	
Miquel arcàngel (29-IX)	93	
«Passio Ymaginis» (9-XI)	96	
Martí (11-XI)	99	
Consagració catedral (28-XI)	101	
Cecília (22-XI)	105	
Climent (23-XI)	106	
Andreu (30-XI)	107	
Nicolau (6-XII)	109	
Llúcia (13-XII)	111	
«Expectatio partus B.M.V.» (18-XII)	112	

Tal com ja hem dit, aquest santoral és força reduït perquè només té trenta-quatre celebracions. Comença amb les festes nadalenques de Sant Esteve, Sant Joan evangelista i dels Sants Innocents, des d'antic posades immediatament després de la festa de Nadal -n. 77-80. Després segueixen les celebracions del mes de gener, en les quals només hi ha la màrtir romana Agnès, Sant Vicenç i la Conversió de Sant Pau -n. 81 i 154-157. Al mes de febrer, a més de la Candelera i de Santa Àgata -n. 158-163-, hi ha la festa de Santa Eulàlia de Barcelona -n. 164-165-, amb dos responsoris que en el breviari de Barcelona imprès l'any 1560 figuren en els nocturns del seu ofici matinal.⁹ La festa de l'Anunciació del dia 25 de març -n. 166-167- és seguida d'un responsori que s'ha d'emprar en les festes del santoral que caiguin en el temps pasqual -n. 169.

Al mes de maig només hi ha la festa de la Invenció de la Santa Creu -n. 169-171. El mes de juny té textos propis per a les grans festivitats de Sant Joan Baptista i dels apòstols Sant Pere i Sant Pau, seguida de la commemoració d'aquest apòstol feta el dia següent -n. 172-179. El mes de juliol té les celebracions de Santa Maria Magdalena i de Santa Anna -n. 180-184. El mes d'agost presenta un santoral més extens, amb les festes romanes de Sant Pere «ad vincula» i de Sant Llorenç, l'Assumpció, Sant Agustí i el martiri de Sant Joan Baptista -n. 185-190 i 82-85. Sant

9. *Breviarium Barcinonense nunc denuo confectum recognitum ac in lucem editum*, Barcelona, 1560. Utilitzem l'exemplar de Vic, Bibl. Episc., XVI/1569.

Agustí presenta la peculiaritat de tenir dos responsoris i l'antífona del retorn a la catedral propis -n. 82-84-, cosa que no ens ha pas de sorprendre perquè els canonges tortosins seguien la regla del sant bisbe d'Hipona.

Al mes de setembre tenim la Nativitat de la Verge Maria, l'Exaltació de la Santa Creu i l'arcàngel Sant Miquel -n. 86-95. El mes de novembre és el que presenta més celebracions de santoral. Són les de la «Passió Imaginis Christi», el bisbe de Tours Sant Martí, Santa Cecília, Sant Climent i Sant Andreu apòstol -n. 96-100, i 105-108.

Entre aquestes també hi ha l'aniversari de la consagració de la catedral -n. 101-104-, posada entre Sant Martí, celebrat el dia 11, i Santa cecília, commemorada el dia 22 del mateix mes de novembre. Necessàriament ha de tractar-se de la consagració de la catedral romànica feta el dia 28 de novembre de l'any 1178¹⁰, perquè l'actual catedral gòtica, iniciada l'any 1347¹¹, no fou consagrada fins al dia 8 de juny de l'any 1597¹². No s'ha d'excloure que es tracti d'un error, comú als manuscrits Tortosa 266 i 267.

Al mes de desembre, abans de Nadal, només hi trobem tres celebracions. Són les de Sant Nicolau, de Santa Llúcia i de la Verge de l'Esperança, l' «Expectatio partus beatae Mariae» -n.109-113. Aquesta festa fou decretada pel primer cànon del concili X de Toledo, l'any 656¹³, com a substitució de la festa de l'Anunciació del dia 25 de març, que normalment no es podia celebrar per caure en temps de Quaresma. De la litúrgia hispana passà a la litúrgia narbonesa, vers l'any 800, quan la litúrgia hispana, a Narbona, fou substituïda pels llibres litúrgics romano-francs.

Els sants que figuren en aquest santoral normalment són els que tenien ofici diví amb textos propis en els llibres romano-francs emprats a les nostres esglésies. Per a les altres processons del santoral quan, d'acord amb la categoria de la festa, es feia processó, el processoner ja comptava amb un comú de sants del qual només s'ha conservat el comú d'evangelistes. Així no ens ha pas de sorprendre que no tinguí textos per a la celebració de Sant Ruf d'Avinyó del dia 14 de novembre.

Es fa difícil d'explicar la manca de la festa de Tots Sants en aquest santoral, més quan ja la trobem en el processoner de la catedral de Tolosa del Llenguadoc, devers l'any 1200¹⁴, en el de la catedral de Vic, datable entre els anys 1278-1318¹⁵. Com que no tenien textos propis en el

10. R. ORDEIG, *Les dotaries de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, vol. 3/2, Vic, 2002, p. 219, doc. 409.

11. VILLANUEVA, *Viage literario...*, vol. 5, p. 54.

12. VILLANUEVA, *Viage literario...*, vol. 5, p. 112.

13. PL 84/441.

14. M. S. GROS, "El processoner de la catedral de Tolosa del Llenguadoc - Madrid, BN, ms. Mus. 136 -", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 4 (1990), p. 165, n. 266-268.

15. M. S. GROS, "El pocessioner de la catedral de Vic - Vic, Mus. Episc., ms. 117 (CXXIV)", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 2 (1983), p. 115, n. 307-309.

processoner, els cantors devien utilitzar peces del comú de sants que segueix.

Comú de sants -n. 114 i 192-203

Aquesta última secció del processoner és també força reduïda. Només té peces per als evangelistes, per als apòstols, per a un màrtir, per a diferents màrtirs, per a un confessor i per a una verge. Cada mommemoració només porta dos responsoris, excepte el comú d'evangelistes, que només en té un, i el dels apòstols, que en té tres. No hi ha antífones per a l'entrada de la processó a la catedral, cosa que fa pensar que els cantors devien fer servir les antífones marianes que es troben en el temporal del manuscrit -n. 18-22. Aquesta secció en el nostre processoner no porta títol, mentre que, en el manuscrit Tortosa 266, en el títol s'indica que ha de ser utilitzat en les festes dels sants sense textos propis -«proprietatem non habencium» n. 192.

La manca dels últims quaderns del nostre Processoner ens impedeix saber si després del comuns de sants seguien altres peces per a processoner ocasionals. El manuscrit Tortosa 266 continua amb un «Ordo processionis generalis pro defunctis», seguit de l' «Ordo ad sepeliendum corpora ad ianuam ecclesie» i altres textos pertanyents als ritus funeraris. Villanueva en publica les rúbriques¹⁶ i Huglo també en parla en la descripció que fa del manuscrit¹⁷. En el suplement no hem publicat els inicis de totes aquestes peces perquè partanyen més al ritual que al processoner, i no sabem amb certesa que el manuscrit Tortosa 227 també les portés.

* * *

En conjunt, cal dir que aquest processoner tortosí és un manuscrit força senzill i reduït, amb característiques de primitivisme, malgrat la data tardana que cal assignar-li. Com ja hem dit, els processoners de les catedrals de Tolosa de Llenguadoc i de Vic, tot i ser més vells, es presenten molt més desenvolupats i complets en el seu repertori de celebracions i de peces.

Segons la classificació feta per Michel Huglo de gairebé tots els processoners manuscrits fins ara coneguts, es tracta d'un processoner de tipus responsorial, que és el que s'implantà a la majoria d'esglésies occidentals a partir del final del segle XII¹⁸.

Pèr a les processons normalment presenta dos responsoris per a cantar en el claustre de la catedral i una antífona, generalment de temàtica mariana, que calia cantar quan la processó entrava a la catedral, dedicada precisament a la Mare de Déu. Aquesta antífona venia a ser com una salutació a la imatge de Maria que encara presideix l'altar major.

16. Villanueva, *Viage literario...*, vol. 5, p. 51.

17. Huglo, *Les manuscrits...*, vol. 1, p. 315-316.

18. Huglo, *Les manuscrits...*, vol. 1, p. 48'.

Els textos dels responsoris del temporal són de tipus bíblic i han de procedir dels nocturns de l'ofici matinal corresponent a la festa i a la dominica en què tenia lloc la processó. Els textos del santoral també són trets d'aquest mateix ofici, i normalment s'inspiren en les actes martirials i en les vides dels respectius sants. Les úniques peces que no tenen aquest origen són les de les processons de la festa de la Candelera del dia 2 de febrer, i del Diumenge de Rams, totes tretes dels graduals.

Els canonges tortosins tenien en aquest volum un llibre litúrgic senzill però suficient per a honorar Jesucrist, la Verge Maria i els sants, en les seves processons conventuals, al llarg de tot l'any litúrgic.

NORMES D'EDICIÓ

El text que publiquem del Processoner de Tortosa ha estat transcrit de l'original amb la màxima fidelitat possible conservant fins i tot les grafies errònies. El que hi hem afegit per fer-lo més entenedor és posat entre els signes < >, mentre que els mots que cal suprimir són col·locats entre els signes { }. La part de text que manca per les seves nombroses llacunes queda indicat entre claudators [], i els signes [] serveixen per a indicar els mots i lletres que són afegits als marges i entre línies. Dels textos ja coneguts per edicions anteriors, només en donem els inicis. Dels altres, que semblen inèdits o almenys poc coneguts, en donem el text íntegre.

Les sigles utilitzades en les referències que els textos porten al final són aquestes:

AMS	R. J. HESBERT, <i>Antiphonale Missarum Sextuplex</i> , Brussel·les, 1935.
ASFe	J. M. MARQUÈS i M. S. GROS, «L'Antiphonari de Sant Feliu de Girona –Girona, Museu Diocesà, ms. 45–». <i>Micel·lània Litúrgica Catalana</i> , 6(1995), p. 177-326.
BreBar	<i>Breviarium Barcinonense nunc denuo confectum, recognitum, ac in lucem editum</i> . Barcelona, 1560, Utilitzem l'exemplar Vic, Bibl. Episc., XVI/1509.
BreVic	[<i>Breviarium Vicense nunc denuo confectum, recognitum, et in lucem editum</i> , Lió., 1557. Exemplar de Vic, Bibl. Episc., Hemeroteca, s/n.
CAO	R. J. HESBERT, <i>Corpus Antiphonalium Officii</i> . Roma 1963 i seg.
CosSCu	E. E. COMPTE, <i>El Costumari del monestir de Sant Cugat del Vallès</i> , Barcelona, Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 82, 2009, Institut d'Estudis Catalans.
PRom XII	M. ANDRIEU, <i>Le Pontifical Romain au Moyen-Age, 1: Le Pontifical Romain du XIIe siècle</i> , Vaticà, 1938. Citem les pàgines d'aquesta edició.

- ProTol M. S. GROS, «El Processoner de la Catedral de Tolosa del Llenguadoc –Madrid, BN, mus. 136–», *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 4(1990), p. 127-183.
- ProUrg *El Processoner de la Seu d’Urgell imprès l’any 1527. Edició facsimilar monocroma amb introducció i índexs a cura de Francesc Xavier Altés i Aguiló*, Barcelona, 2007. (Biblioteca Litúrgica Catalana; 4).
- ProVic M. S. GROS, «El Processoner de la Catedral de Vic –Vic, Mus. Episc., ms. 117 (CXXIV)», *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 2(1983), p. 73-130.
- RH U. CHEVALIER, *Repertorium Hymnologicum*, Lovaina, 1892 i seg.

INCIPIT PROCESSIONALE SECUNDUM <CONSUETUDINEM>
ECCLESIAE DERTUSENSE¹⁹

IN VIGILIA NATALIS DOMINI AD PROCESSIONEM

1. RS. Sanctificami filii Israel dicit domi-]/f. 1/nus in die enim crastina descendet... P. Et auferet a vobis omnem... /f. 1^v / <VR.> O Iuda et Iherusalem nolite timere cras egrediemini et dominus erit... P. Et <auferet>. (CAO 7593).
2. *Secundum* RS. Festi<na>. (CAO 6728)
3. *Ad introitum <ecclesiae>* A. /f. 2/ Vigilate omnes quia dies domini apropianquat beati qui parati sunt.../f. 2^v/... (ProVic 5)

IN DIE NATIVITATIS DOMINI AD PROCESSIONEM

4. RS. Verbum caro factus est et habitabit in nobis et vidimus... /f. 3/ ... P. Plenum gracie et... VR. Tan/f. 3^v/quam sponsus dominus procedens de thalamo... P. Ple<num...>. Gloria /f. 4/ Patri et Filio... Sicut erat in principio.../f. 4^v/... (CAO 7839-7840)
5. *Secundum* RS. Hodie nobis celorum rex de virgine nasci dignatus est.../f. 5/... P. Quia salus eterna.../f. 5^v/... VR. Gloria in excelsis deo et in terra pax... P. Quia <salus...> (CAO 6858)
6. *Ad introitum ecclesie* A. /f. 6/ Hodie Christus natus est, hodie salvator apparuit.../f. 6^v/... (CAO 3093)

IN DIE CIRCUMCISIONIS <DOMINI AD PROCESSIONEM>

7. RS. Verbum ca<ro>. (Cf. n. 4)
8. *Secundum* RS. Beata Viscera Marie virginis que portaverunt eter /f. 7/ ni Patris... P. Quia hodie pro salute.../f. 7^v/... VR. Letetur Israel in eo qui fecit... /f. 8/... P. Quia <hodie...> (CAO 6171)
9. *Ad introitum <ecclesie>* RS. Sancta et immaculata virginitas quibus te laudibus... /f. 8^v/... P. Quia quem celi capere... VR. Benedicta et venerabilis es /f. 9/ virgo... (CAO 7569)

IN DIE EPIPHANIE DOMINI AD PRO<CESSIONEM>

10. RS. Reges Tarsis et insulte munera offerent. P. Reges Arabum /f. 9^v/ et Sabba dona... VR. Et adorabunt eum omnes reges terre... (CAO 7523) /f. 10/
11. <*Secundum* RS.> Hodie in Iordane baptizato domino aperti sunt... /f. 10^v/... P. Hic est filius meus dilectus... VR. Descen/f. 11/dit Spiritus Sanctus corporali specie... (CAO 6849)
12. *Ad introitum <ecclesiae>* A. Hodie celesti sponso iunc/f. 11^v/ta est ecclesia quoniam.../f. 12/... (CAO 3095)

19. Aquest és el títol del processoner tortosí, ms. 22.

DOMINICA INFRA OCTABAS <AD PROCESSIONEM>

13. RS. Reges <Tarsis...> (Cf. n. 10)
14. *Secundum* RS. Tria sunt munera pretiosa que obtulerunt magi domino... /f. 12^v/... P. In auro ut ostendatur regis... /f. 13/... VR. Salutis nostre auctorem magi venerati /f. 13^v/ sunt... P. In <auro...> (CAO 7777)
15. *Ad introitum <ecclesie>* A. Ab oriente venerunt ma/f. 14/ gi in Betleem adorare dominum.../f. 14^v/... (CAO 1204)

DOMINICIS DIEBUS INFRA ANNUM AD PRO<CESSIONEM>

16. RS. Oremus dilectissimi nobis deum patrem omnipotentem ut cunc /f. 15/ tis mundum... /f. 15^v-16/... VR. Insurgentesque repellat inimicos et.../f. 16^v/... (CAO 4190)
17. *Et predicta antiphona finita in prima statione, ibidem incipiatur* A. Signum salutis pone domine in domibus istis ut non permitas introire angelum per /f. 17/cucientem... (ProTol 254) /f. 17^v/
18. *Ad introitum ecclesie usque ad festivitatem Ypapantis Domini* A. O Maria, Iesse virga, celi regina, maris stella.../f. 18-19^v/... (CAO 4036)
19. *A festo Ypapanti usque ad LXX* A. Alma redemptoris mater, que previa/f. 20/ celi porta.../f. 20^v-21/... (CAO 1356)
20. *Alia* A. Ave regina celorum, ave domina angelorum, salve radix sancta /f. 21^v-22/... (CAO 1542)
21. *Alia* {RS.} <A.> Ave stella matutina, peccatorum medicina, mundi princeps et regina, virgo sola digna.../f. 22^v-24/... (ProVic 203)
22. *Alia* A. Ave consurgens au/f. 24^v/rora, tenebrosa mundo aurea, aurora solem iusticie, pariens virgo, decora regina dulcis /f. 25/ succurre misteris, urna aurea suavissima continens manna, balsami vinea, cultrix numquam violata, /f. 25^v/ eya benignissima virgo Maria, tuum dulcissimum filium propicium fac nobis pia, aufer lango /f. 26/res peccatorum, sana dolores ut odores unguentorum tuorum senciamus, alle/f. 26^v/luya, alleluya.

DOMINICA IN SEPTUA GESSIMA <AD PROCESSIONEM>

23. RS. Simile est regnum celorum homili patrifamilias qui exit primo /f. 27/ mane conducere... P. In Vineam/suam VR. Conventione autem fac/f. 27^v/ta cum operariis... <p.> In <vineam suam> (Pro Urg f. XXXIII^v)
24. *Secundum* RS. Dixit dominus ad Adam: De ligno quod est in... /f. 28/... O. In qua die comederis... VR. Ex omni/f. 28^v/ ligno paradisi comede... (CAO 6471)

DOMINICA IN LX <AD PROCESSIONEM>

25. RS. Cum turba /f. 29/ plurima convenirent et de civitatibus properarent... /f. 29^v/... P. Exi<i>t qui seminat seminare semen... VR. Ihesus hec dicens clamabat: /f. 30/ Qui habet aures audiendi... (CAO 6374)

DOMINICA IN XL (*sic*) AD PRO<CESSIONEM>

26. RS. In sudore vultus tui vesceris pane tuo dixit domi/f. 30^v/nus ad Adam cum... P. Non dabit fructus suos sed spinas et... /f. 31/... VR. Pro eo quod obedisti voci uxoris tue... (CAO 6937)/f. 31^v/

<DOMINICA IN L AD PROCESSIONEM>

27. <RS.> Ecce ascendimus Iherosolimam et consumabuntur om/f. 32/ nia que scripta sunt... /f. 32^v/... P. Et die tertia resurget. /f. 33/ {P.} <VR.> Tradetur enim principibus sacerdotum ad crucifigendum. (CAO 2294)
28. *Secundum* RS. Cecus sedebat secus viam transeunte domi/f. 33^v/no et clamavit ad eum... P. Rabboni /f. 34/ ut videam. <VR.> Et qui preibant increpabant eum ut taceret.../f. 34^v/... <P.> Rabbo <ni ut...> (CAO 6260)

DOMINICA IN QUADRAGESIMA AD PROCE<SSIONEM>

29. RS. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, comendemus.../f. 35/... P. Per arma iusticie virtutis... VR. In omnibus exhibeamus /f. 35^v/ nosmetipsos sicut dei ministros... (CAO 6600)
30. *Secundum* RS. Ductus est Ihesus in desertum a Spiritu ut temp-/f. 36/ taretur... P. Et attendens temptator... /f. 36^v/... VR. Et cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus... (CAO 6529)/f. 37/

<DOMINICA SECUNDA XL AD PROCESSIONEM>

31. <RS.> In ieiunio et fletu orabant sacerdotes dicentes: P. Parce domine, parce populo... /f. 37^v/... <VR.> Inter vestibulum et altare plorabant sacerdo/f. 38/tes dicentes: P. Parce <domine...> (CAO 6910)
32. *Secundum* RS. Clamabat autem mulier cananea ad dominum dicens: Domi /f. 38^v/ne adiuva me. filia mea male a demonio vexatur. P. Non sum missus nisi ad oves que periera<n>t /f. 39/ dommus(*sic*) Israel. VR. Ihesus dominus respondens mulieri cananee dixit. (ProUrg f. XLI^v)

DOMINICA TERCIA XL AD PRO<CESSIONEM>

33. RS. Derelinquat /f. 39^v/ impius viam suam et vir iniquus cogitationes

- suas.../f. 40/... P. Quia benignus et misericors est... VR. Non vult mor/f. 40^v/tem peccatoris set ut convertatur... (CAO 6406)
34. *Secundum* RS. Erat dominus eiciens demonium et illud [erat mutum... (ProUrg f. XLIII)]

.....

DOMINICA IN RAMIS PALMARUM

.....

35. RS. Dixerunt impii apud se non recte cogitantes... contra-] /f. 41/ rius est operibus nostris promittit se... P. /f. 41^v/ Videamus si sermones illius veri sunt et si est vere filius.../f. 42/... VR. Tamquam nugaces estimati sumus ab illo et abstinet se a viis... (CAO 6464) /f. 42^v/
36. RS. Viri impii dixerunt: Oprimamus viram iustum iniuste et... /f. 43-43^v/... P. Insipientes et maligni oderunt.../f. 44/... VR. Hec cogitaverunt et erraverunt, excicavit enim illos... (CAO 7905)
37. RS. Colege/f. 44^v/runt pontifices et pharisei consilium et dicebant... /f. 45/... P. Ne forte veniant.../f. 45^v/... VR. Unus autem ex ipsis Cahiphas /f. 46/ nomine.../f. 46^v/... (CAO 1852) /f. 47/
38. *Sequitur propheta. Deinde dicitur a duobus* RS. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem... /f. 47^v/... P. Propter quod et deus exaltavit illum et dedit.../f. 48/... (AMS 77^a)
39. *Post benedictionem ramorum* A. Pueri hebreorum tollentes ramos olivarum... /f. 48^v/... (CAO 4415)
40. *Sequitur alia* A. Pueri hebreorum vestimenta prosternabant in via... /f. 49/... (CAO 4416)
41. *Ibidem antiphona ter, et ter flectantur genua* <A.> Ave rex noster fili David, redemptor mundi, quem prophete... /f. 49^v-50^v/... (CAO 1543)
42. *Alia antiphona et pueri eant ad cantandum* Gloria laus. <A.> Cum appropianquaret dominus Iherosolimam misit duos ex discipulis su /f. 51/is dicens... /f. 51^v-53/... (CAO 1976)
43. *Alia* A. Cum audisset populus /f. 53^v/ quia Ihesus venit Iherosolimam... /f. 54^v-55^v/... (CAO 1983)
44. *Hos versos cantent pueri bini in alto loco ianuis clausis:*
Gloris laus et honor tibi sit, rex Christe redemptor... /f. 56/...
VR. Israel es tu rex Davidis et inclita...
Nomine qui in domine rex benedicte...
Glo<ria laus et honor...>
VR. Cetus in /f. 56^v/ excelsis te laudat...
Et mortalis homo et cuncta creata...
<Gloria laus et honor...>
VR. Plebs hebrea tibi cum psalmis... /f. 57/...

Cum prece voto himnus adsumus...

<Gloria laus et honor...>

VR. Hi placuere tibi placeat devotio...

Rex pie, rex clemens, cui bona /f. 57^v/ cuncta...

<Gloria laus et honor...>

VR. Hic tibi pasuro solvebant munia...

Nos tibi regnanti pangamus ecce...

<Gloria laus et honor...> (RH 7282)

45. *Deinde ianue aperiantur et cantor* RS. /f. 58/ *Ingrediente domino in sanctam civitatem hebreorum...* /f. 58^v/... P. Cum ramis palmarum, osanna clamabant... VR. Cumque audisset populus quia venit... /f. 59/... (CAO 6961)

FERIA V^A <IN CENA DOMINI> AD <RECONCILIANDUM> PENITENTES

46. *Episcopus dicat ter* Venite, venite, venite fili, audite me, timorem domini... /f. 59^v/... VR. Accedite ad eum et illuminamini... (PRom XII 216) /f. 60/
 47. *Cum penitentes introducuntur in ecclesiam* A. Cor mundum crea in me deus spiritum rectum innova... (CAO 1929)

FERIA V^A AD PROCESSIONEM CRISMATIS

48. *Versus quos cantent pueri bini:*
 O redemptor /f. 60^v/ sume carmen temet...
 <VR.> Audi iudex mortuorum, una spes... /f. 61/...
 Audi voces proferentium donum pacis...
 <O redemptor sume carmen...>
 <VR.> Arbor feta, alma luce, hoc sacrandum...
 Fert hoc prona presens turba salvatori...
 <O redemptor sume carmen...>
 VR. Stans ad aura, ymo super infulatus /f. 61^v/ pontifex...
 Consecrare tu dignare rex perennis patrie...
 <O redemptor sume carmen... /f. 62/...>
 <VR.> Hoc olivum, signum vivum, iura contra...
 Lota mente, /f. 62^v/ sacro fonte, aufugeatur...
 <O redemptor sume carmen...>
 VR. Corde tenens ex parentis alvum... /f. 63/...
 Pande vitam, claude mortem crismatis...
 <O redemptor sume carmen...>
 VR. Sit dies hec festa nobis seculorum...
 Sit sacrata laude nec senescat...
 <O redemptor sume carmen...> (RH 1459 i 13616) /f. 63^v/

FERIA V^A AD RESERVANDUM CORPUS CHRISTI

49. <RS.> Egressus Ihesus de pretorio, portans spineam coronam, tunc /f. 64/ iudei omnes clamaverunt: P. Tolle, tolle, crucifigatur. VR. Ayt illis Pilatus: Ecce rex /f. 64^v/ vester, at illi clamabant dicentes: <P. Tolle...> (BreBar f. 100)

SABBATO SANCTO IN REVERSIONE FONTIUM

50. RS. Cantemus domino, gloriose enim honorifi/f. 65/catus est... P. Adiutor et protector factus est mihi.../f. 65^v/... VR. Iste deus meus et honorabo eum, deus pater mei, et exaltabo... (CAO 6270) /f. 66/

IN DIE SANCTO PASCE AD PROCE<SSIONEM>

51. RS. Sedit angelus ad sepulcrum domini, stola claritatis coopertus, videntes eum.../f. 66^v/... P. Nolite metuere /f. 67/ dico vobis quia illum.../f. 67^v/... VR. Crucifixum in carne laudate et sepultum propter nos, glorificate... (CAO 4858) /f. 68/
52. *Secundum* RS. Angelus domini descendit de celo et accedens resolvit lapidem.../f. 68^v/... P. Venite et videte /f. 69/locum ubi positus... VR. Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem... /f. 69^v/... (CAO 6093)
53. *Ad introitum <ecclesiae>* RS. Christus resurgens ex mortuis iam non mori/f. 70/tur, mors... P. Quod enim vivit.../f. 70^v/ VR. Dicant nunc iudei quomodo milites custodientes... quare [non servabant... (CAO 1796)

IN DIE ASCENSIONIS DOMINI AD PROCESSIONEM

54. *Ad introitum ecclesiae* A. O rex glorie, domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes celos ascen] /f. 71/disti ne... (CAO 4079)

DOMINICA <INFRA OCTABAS AD PROCESSIONEM>

55. RS. Post passionem. (CAO 7403)
56. *Secundum* RS. Precursor pro nobis /f. 71^v/ ingreditur, agnus sine macula... P. Pontifex factus /f. 72/ est in eternum et in... <VR.> Non enim in manufactis sanctis /f. 72^v/ Ihesus introi<v>it exemplaria verorum set in ipsum celum ut appareat nunc vultui dei pro nobis. (CAO 7421)

IN DIE SANCTO PENTHE<COSTEN AD PROCESSIONEM>

57. RS. /f. 73/ Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et ceperunt loqui...
P. Et convenit mul/f. 73^v/titudo mirantium... VR. Loquebantur
variis linguis apostoli magnalia.../f. 74/... (CAO 7531)
58. *Secundum* RS. Loquebantur variis linguis apostoli... P. Magnalia dei
prout Spiritus Sanctus.../f. 74^v/... VR. Repleti sunt omnes Spiritu
Sancto et ceperunt... (CAO 7101)
59. *Ad introitum <ecclesie>*
HYMNUS. /f. 75/ Veni creator Spiritus, mentes tuorum...
Qui paraclitus diceris, donum dei.../f. 75^v/
Tu septiformis gracie, dextre dei...
Accende lumen sensibus, infunde amorem...
Hostem repellas longius, pacemque dones...
Per te sciamus da Patrem, noscamus...
Sit laus Patri cum Filio, Sancto simul... (RH 21202) /f. 76/

DOMINICA DE TRINITATE AD PRO<CESSIONEM>

60. RS. Summe Trinitati, simpli[ci] deo, una divinitas equalis.../f. 76^v/
... P. Qui totum sub[i]dit suis orbem... /f. 77/... VR. Prestet hanc
nobis gratiam dei... Gloria Patri et /f. 77^v/ Filio... (CAO 7718)
61. *Secundum* RS. O oriens splendor lucis eterne et sol iusticie...
P. Veni /f. 78/ et illumina sedentes in tenebris... VR. Trinitas sanc
/f. 78^v/ta et individua unitas... Gloria Patri et Fi/f. 79/ lio et...
(CAO 4050)
62. *Ad introitum <ecclesie>* A. Te gloriosus apostolorum chorus, te
prophetarum laudabilis numerus, te martirum... /f. 79^v-80/... (CAO 5118)

IN FESTO <SANCTE> EUCHARISTIE AD PRO<CESSIONEM>

63. RS. Verbum ca<ro>. (cf. n. 4)
64. *Deinde* RS. Melchisedech vero rex Salem proferens panem et
/f. 80^v/ vinum erat autem sacerdos dei altissimi. <P.> Benedixit
Abrae et ait: <VR.> Benedictus Abraam deo excelso qui crea
/f. 81/vit celum et terram. Gloria Patri et Filio...
65. *Secundum* RS. Unus panis et unum corpus mul/f. 81^v/ti sumus.
P. Omnes qui de uno pane et de uno calice par/f. 82/ticipamus.
VR. Parasti in dulcedine tua pauperi deus qui habitare facis unanimes
in domo. (ProUrg f. XCVIII) /f. 82^v/
66. <Aliud> RS. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem.
P. In me manet et ego in illo. /f. 83/ VR. Non est alia nacio tam
grandis que habeat deos appropinquantes sibi sicut deus noster
adest nobis. P. In <me...> (BreBar f. 148)
67. *Aliud* RS. /f. 83^v/ Respexit Helias ad caput suum subcinericium
panem, qui surgens comedit et bibit. F. Et ambula/f. 84/vit in

- fortitudine cibi illius usque in montem dei. VR. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. (BreBar f. 146^v) /f. 84^v/
68. *Aliud* RS. Homo quidam fecit cenam magnam et misit servum suum... P. Quia parata sunt om/f. 85/nia. VR. Venite comedite panem meum et bibite vinum quod miscui... Gloria Patri et Filio... /f. 85^v/... (CAO 4536)
69. *Ad introitum ecclesie* A. O quam suavis est, domine, Spiritus tuus, qui ut dulcedinem tuam in filios demostrares pane /f. 86/ suavissimo de celo prestito esurientes reple bonis fastidiosos divites dimittens inanes. (ProUrg f. XCV^v). /f. 86^v-87/

AB OCTABAS EUCHARISTIE USQUE AD KALENDAS AUGUSTI
AD PRO<CESSIONEM>

70. RS. Oremus omnes. (Cf. n. 106?)
71. *Secundum* RS. Recordare domine testamenti tui et dic angelo... /f. 87^v) ... P. Et ne perdas omnem animam... VR. /f. 88/ Quiescat domine ira tua a populo tuo et a civitate... (CAO 7510)
72. *Aliud* RS. Domine si conversus fue/f. 88^v/rit populus tuus... P. Et libera eos de /f. 89/ manibus inimicorum... VR. Et dimitte peccata servorum tuorum et populi tui Israel. (CAO 6514)

KALENDAS AUGUSTI <AD PROCESSIONEM>

73. RS. /f. 89^v/ Domine pater et deus vite mee ne derelinquas me in cogitatu... /f. 90-90^v/... P. Et anime irreverenti... VR. Duo rogavi te ne /f. 91/ deneges michi antequam... (CAO 6503)

KALENDAS SEPTEMBRIS AD PRO<CESSIONEM>

74. RS. Scio domine quia /f. 91^v/ morti me traditurus es ubi constituta ... /f. 92/... P. Inde me /f. 92^v/ liberabis. VR. Si ascendero in celo tu illic es et si descendero... (CAO 7929)

KALENDAS OCTOBRIS <AD PROCESSIONEM>

75. RS. Adaperiat domi/f. 93/nus cor vestrum in legem suam et in preceptis suis... P. Concedat /f. 93^v/ vobis sanitatem... VR. Exaudiat dominus oraciones vestras et reconcilietur... /f. 94/ (CAO 6028)

KALENDAS NOVEMBRIS <AD PROCESSIONEM>

76. RS. Muro tuo inexpugnabili circumcinge nos domine et armis tue /f. 94^v/ potentie... P. Libera domine deus Israel... VR. Noli no /f. 95/s derelinquere domine et ne tradas [hereditatem] tuam in {in} imperium inimicorum. (CAO 7192) /f. 95^v/

EXPLICIT DOMINICALE

INCIPIT SANCTORALE

IN NATALE SANCTI STEPHANI PROTHOMARTIRIS AD PROCESSIONEM

77. RS. /f. 96/ Sancte Stephane prothomartiris audi rogantes servulos. P. Et impe/f. 96^v/tratam celitus tu defer... VR. O beate Stephane sidus aureum, domini gracia, servulorum preces suscipe /f. 97/ clementer. (ProVic 179)
78. *Secundum* RS. Lapidabant Stephanum invocantem et dicentem. P. Domine Ihesu Christe accipe spiritum meum /f. 97^v/ et ne statuas illis hoc peccatum. VR. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens. (BreBar f. 298) / f. 98/

IN NATALE SANCTI IOHANNIS EVANGELISTE <AD PROCESSIONEM>

79. RS. In medio ecclesie aperuit os eius. P. Et implevit eum domi /f. 98^v/nus spiritu sapientie... VR. Iocunditatem et exultacionem tesaurozavit super eum. (CAO 6913) /f. 99/

IN NATALE SANCTORUM INNOCENCIUM <AD PROCESSIONEM>

80. RS. Centum quadraginta quatuor milia qui empti sunt de terra... /f. 99^v/... P. Ideo regnant cum deo et agnus /f. 100/ dei... VR. Hii empti sunt ex omnibus primicie deo et agno et in ore... (CAO 6273) /f. 100^v/

IN NATALE SANCTE {CECILIE} <AGNETIS VIRGINIS AD PROCESSIONEM>

81. RS. Diem festum sacratissime virginis celebremus qualiter passa sit beata Agnes ad memoriam [revocemus... (CAO 6442)

IN NATALE SANCTI AUGUSTINI EPISCOPI AD PROCESSIONEM

82. RS. Vulneraverat caritas cor eius et gestabat verba eius in visceribus quasi] /f. 101/ sagittas accutas. P. Et exempla servorum dei quos de mortuis vivos fecerat tamquam carbones vastato/f. 101^v/res. VR. Ascendenti a convulle ploracionis et cantanti canticum graduum dederat sagittas accutas. Gloria Patri /f. 102/ et Filio... (Cf n. 191)
83. *Secundum* RS. Verbum dei usque ad ipsam suam egritudinem inpretermisse /f. 102^v/ alacriter et fortiter, sana mente sanoque consilio, in sancta ecclesia predicavit, membris o/f. 103/ mnibus sui

corporis incolumis integro aspectu atque auditum. P. Coram positus fratribus et orantibus /f. 103^v/ dormivit cum patribus suis. VR. Testamentum nullum fecit quia unde faceret pauper Christi no/f. 104/n habuit. Gloria Patri et Filio...

84. *Ad introitum ecclesie* A. Hodie gloriosus pater /f. 104^v/ Augustinus, dissoluta huius habitacionis domo domum non manufactam accepit in celis quam sibi cooperante dei gracia manu lin/f. 105/gua fabrifecit in terris ubi iam quod sicivit internum gustat eternum decoratus una stola securus quia dereliqua.

IN DECOLIACIONE SANCTI IOHANNIS <AD PROCES- SIONEM>

85. RS. Puella saltan/f. 105^v/ti imperavit mater: Nichil aliud petas nisi... P. Et contristatus /f. 106/ est rex propter... VR. Domine mi rex, da mihi in disco caput... (CAO 7447) /f. 106^v/

IN NATIVITATE BEATE MARIE VIRGINIS

86. RS. Gloriosa virginis Marie ortum dignissimum recolentes. P. Cuius /f. 107/ dominus humilitatem... /f. 107^v/ VR. Beatissime virginis Marie nativitatem devotissime... (CAO 6781)
87. *Secundum* RS. Nativitas tua dei genitrix virgo /f. 108/ gaudium annuntiavit in... P. Ex te enim ortus est sol iusticie Christus... /f. 108^v-109/... VR. Benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui. (CAO 7199)
88. *Ad introitum ecclesie* RS. /f. 109^v/ Hodie nata est beata virgo Maria ex progenie David.../f. 110/... P. Cuius vita gloriosa lucem dedit... VR. Felix certe et omni laude dignissima /f. 110^v/ que sine humano... (CAO 6854)
89. <Alia A.> Beata dei genitrix Maria, virgo perpetua, templum domini, sacrarium /f. 111/ Spiritus Sancti, que sola sine exemplo placuisti domino Ihesu Christo, ora pro populo, interveni pro clero, intercede pro devoto femine/f. 111^v/o sexu. (CoSCu p. 63)

IN EXALTATIONE SANCTE CRUCIS <AD PROCESSIONEM>

90. RS. Per tuam <crucem...> (CAO 7377)
91. {YM.} RS. O crux gloriosa, o crux veneranda, o lignum preciosum... /f. 112/ P. Per quod et diabolus est victus et mundus... VR. O crux admirabilis, evacuacio vulnerum,/f. 112^v/ restitucio... (CAO 7266)
92. *Ad introitum ecclesie* A. O crux, lignum viride quia super te pependit redemptor Israel, o quam dulce lignum, quam dulces /f. 113/ clavos, quam dulce pondus sustinet, o quam preciosum est lignum, quam preciosa gema que Christum meruit sustinere, per quem totus mundus re/f. 113^v/demptus est. (CAO 4020)

IN FESTO SANCTI MICHAELIS ARCHAN<CELI AD PROCES-
SIONEM>

93. RS. In conspectu angelorum sallam tibi et adorabo ad templum... /f. 114/... P. Et confitebor nomini tuo... VR. Super misericordiam tuam /f. 114^v/ et veritatem tuam quoniam... (CAO 6894)
94. *Secundum* RS. Fidelis sermo et omni /f. 115/ acceptioni dignus, Michael archangelus... P. Gracia dei ille victor in celis... /f. 115^v/ ...VR. Factum est silencium in celo dum comitteret bellum dracho... /f. 116/... (CAO 6733)
95. *Ad introitum <ecclesie>* RS. Sancte Michael archangele deffende nos in... P. Ut non pereamus /f. 116^v/ in tremendo... VR. O princeps noster sancte Michael intercede pro nobis ad dominum. (CAO 7578)

IN FESTO PASSIONIS YMAGINIS <DOMINI AD PROCES-
SIONEM>

96. <RS.> O crux viride lig/f. 117/num quia super te pependit redemptor rex Israel... /f. 117^v/... P. O quam pretiosum lignum... /f. 118/... VR. O crux benedicta que sola fuisti digna portare regem celorum et hominum. Glor/f. 118^v/*<i>a* Patri et Filio... (CAO 7267)
97. *Secundum* RS. O crux benedicta. P. Que sola fuisti digna /f. 119/ portare regem celorum... VR. O crux gloriosa, o crux benedicta. (CAO 7265)
98. *Ad introitum ecclesie* {RS.} <A.> O crux splen/f. 119^v/didior cunctis astris mundi celebris, hominibus multum amabilis, sanctor universis, que sola fuisti digna portare /f. 120/ talentum mundi, dulce lignum, dulces clavos, dulcia ferens pondera, salva presentem cathervam in tuis laudibus /f. 120^v/ congregatam. (CAO 4019)

IN NATALE SANCTI MARTINI EPISCOPI AD PROCE<S-
SIONEM>

99. RS. Dixerunt discipuli ad beatum Martinum: Cur nos, pater, deseris... /f. 121/... P. Invadent enim gregem tuum... VR. Scimus quidem /f. 121^v/ desiderare te Christum, set salva sunt tibi tua premia... (CAO 6463)
100. *Secundum* RS. Martinus Abrahe /f. 122/ sinu letus excipitur, Martinus hic pauper... P. Celum dives ingreditur /f. 122^v/ ymnis celestibus... VR. Martinus episcopus migravit a seculo, vivit cum Christo, gema sacerdotum. (CAO 7132) /f. 123/

IN FESTO DEDICATIONIS ECCLESIE <AD PROCESSIONEM>

101. RS. Terribilis est locus iste. P. Non est hic aliud nisi domus dei... /f. 123^v/... VR. Cumque evigilaset Iacob quasi de gravi sompno... Glo/f. 124/ria Patri et Filio... (CAO 7736)

102. *Secundum* RS. O quam metuendus est locus iste /f. 124^v/ P. Non est hic aliud nisi domus dei... VR. Cumque evigilaset /f. 125/ Iacob quasi de gravi sompno, ayt. Gloria Patri et Filio.../f. 125^v/... (CAO 7286)
103. *Secundum* RS. O quam metuendus est locus iste. P. Vere non est hic aliud /f. 126/ nisi domus dei et... VR. Mane surgens Iacob erigebat lapidem in titulum fundens... (CAO 7286) /f. 126^v/
104. *Ad introitum ecclesie* A. Zache festinans descende quia hodie in domo tua oportet... /f. 127/... (CAO 5515)

IN NATALE SANCTE CICILIE <AD PROCESSIONEM>

105. RS. Cantantibus organis Cecilia virgo /f. 127^v/ in corde suo... P. Ffiat domine con meum et.../f. 128/... VR. Biduanis ac triduanis ieiuniis orans /f. 128^v/ commendabat... (CAO 6267)

IN NATALE SANCTI CLEMENTIS MARTIRIS <AD PROCESSIONEM>

106. RS. Oremus omnes ad dominum Ihesum Christu/f. 129/m, dixit beatus Clemens... P. Et de beneficiis eius /f. 129^v/ gratulemur. VR. Qui percussit petram et fluxerunt aque in habundantiam... (CAO 7337) /f. 130/

IN NATALE SANCTI ANDREE APOSTOLI AD ROCESSIO<NEM>

107. RS. Homo dei ducebatur ut crucifigerent eum, populus autem clamabat /f. 130^v/ voice magna dicens. P. Innocens[eius] sanguis... VR. Cumque carnifices ducerent eum ut crucifige /f. 131/ retur factus est... (CAO 6868)
108. *Secundum* RS. Videns crucem Andreas exclamavit dicens: /f. 131^v/ O Crux admirabilis, o crux... P. Non me di/f. 132/mittas errantem sicut... VR. Biduo vivens pendebat in cruce pro Christi nomine beatus... /f. 132^v/... (CAO 7855 A)

<IN NATALE> SANCTI NICHOLAI <CONFESSORIS AD PROCESSIONEM>

109. RS. Confessor dei Nicholaus, nobilis proienie set nobilior moribus. P. Ab/f. 133/ ipso puerili evo secutus dominus... /f. 133^v/... VR. Erat enim valde compaciens et super afflictos pia... (CAO 6310)
110. *Secundum* RS. /f. 134/ Ex eius tumba marmorea sacrum desudat oleum quo liniti... /f. 134^v/... P. Et debiles quisque sos [p] es... VR. /f. 135/ Catervatim currunt populi cernere, ne cupientes que per eum fiunt... (CAO 6679)

IN NATALE SANCTE LUCIE VIRGINIS <AD PROCESSIONEM>

111. RS. Lucia virgo quid /f. 135^v/ a me petis quod ipsa poteris prestare {con} continuo... /f. 136/... P. Quia iocundum deo in tua virginitate

.../f. 136^v/... VR. Sicut per me civitas cathanensium sublimatur a Christo... /f. 137/... (CAO 7106)

IN FESTO EXPECTATIONIS <PARTUS> BEATE MARIE <AD PROCESSIONEM>

112. RS. Stirps lesse virgam /f. 137^v/ produxit virgoque florem. P. Et super hunc florem requiescit... /f. 138/... VR. Virgo dei genitrix, virga est flos filius eius. /f. 138^v/ Gloria Patri et Filio... (CAO 7709)
113. *Secundum* RS. Candida virginitas paradisi ca/f. 139/ra colonis, ortus conclusus, florenti... P. Cui merito mundus cele/f. 139^v/brat... VR. Que meruit dominum progenerare suum. Glori/f. 140/a Patri et Filio... (CAO 6262)

<EXPLICIT SANCTORALE>/F. 140^v/

<INCIPIT COMMUNE SANCTORUM EVANGELISTARUM>

114. <RS.> Quatuor animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulgoris coruscantis et [erant in medio... (CAO 7465)²⁰

APÈNDIX

Tortosa, Arx. Cap., ms. 266

INCIPIT PROCESSIONALE SECUNDUM <CONSUEUDINEM>
ECCLESIE DERTUSENSE

115. <A.> Asperges me domine ysopo et mundabor... /f. 1^v/... VR. Miserere mei deus secundum ...alleluya. Gloria/f. 2/ Patri... (CAO 1494)
116. *Dominica in Passione loco de Gloria dicitur* VR. Et secundum multitudinem.

DOMINICA PRIMA ADVENTUS DOMINI

117. RS. /f. 2^v/ Ecce dies veniunt decit dominus.../f. 3- 3^v/...VR. In diebus illis sal/f. 4/vabitur Iuda... (CAO 6583)
118. *Et dictum responsorium ibi finiat cum versiculo et postea sequitur secundum*
RS. Ecce Virgo concipiet /f. 4^v/ et pariet filium... /f. 5/ ...VR. Super solium David et super regnum.../f. 5^v/... (CAO 6620)

20. Amb aquest foli acaba la part conservada del manuscrit.

119. *Ad introitum ecclesie usque a<d> vigiliam Natalis Domini*
A. Missus est angelus Gabriel a deo in civitate... /f. 6-7^v/ ...
(CAO 3792)

DOMINICA SECUNDA RESPONSORIUM. *Alia ut supra.*

120. <RS.> Montes Israel /f. 8/ ramos vestros expantite.../f. 8^v/ ...
VR. Florete quasi lilium dantes odorem.../f. 9/... (CAO 7172)

DOMINICA TERCIA RESPONSORIUM. *Alia ut supra.*

121. <RS.> Rex noster adveniet Christus quem Iohannes.../f. 9^v/ ...
VR. Super ipsum continebunt reges.../f. 10/ ... (CAO 7547)

<DOMINICA QUARTA.> {*Secundum responsorium.*}

122. <RS.> Festina ne tardaveris domi/f. 10^v/ne et libera... (CAO 7593)

DOMINICA TERCIA IN QUADRAGESIMA IN PROCESSIONEM

123. RS. Erat dominus eiciens demonium et illud.../f. 55^v-56/ ... VR. Beatus venter qui eum portavit et ubera... (ProUrg. f. XLIII)
124. *Secundum* RS. /f. 56^v/ Derelinquat impius viam suma.../f. 57-57^v/ ...
VR. Non vult mortem peccatoris set ut convertatur...(CAO 6406)

DOMINICA QUARTA IN QUADRAGESIMA /f. 58/

125. <RS.> Abiens Ihesus trans mare Galilee.../f. 58^v-59/ ... VR. Subiit ergo in montem Ihesus.../f. 59^v/ ... (CAO 6009)
126. *Secundum* RS. Frange esuriienti panem tuum et.../f. 60-60^v/ ...
VR. Cum videris nudum operi eum.../f. 61/ ... (CAO 6743)

DOMINICA IN PASSIONE DOMINI AD PROCESSIONEM

127. RS. Circumdederunt me viri / f. 61^v/ mendaces.../f.62/ ...
VR. Quoniam tribulation proxima est.../f. 62^v/ (CAO 6287)
128. *Secundum* RS. Dicebat dominus principibus sacerdotum.../f. 63-64/
VR. Amen dico vobis: Si quis sermonem...(BreBar f. 87) / f. 64/
DOMINICA IN RAMIS PALMARUM

129. RS Circumdederunt. (Cf. n. 127)
130. *Secundum* RS. Fratres mei elongaverunt a me et.../f. 65/ ...
VR. Dereliquerunt me proximi mei... (CAO 6747)
131. *Aliud* RS. /f. 65^v/ Adtende domine ad me et audi voces.../f.66/ ...
VR. Recordare quod steterim /f. 66^v/ in conspectu... (CAO 6137)
132. *Aliud* RS. /f. 67/ Salvum me fac deus quoniam intraverunt.../f. 67^v/
... VR. Intende /f. 68/ anime mee et libera eam... (CAO 7566)

133. *Aliud* RS. Dixerunt impi /f. 68^v/I apud se non recte cogitantes... /f. 69-70/ ... VR. Tanquam nugaces estimate...(CAO 6461)

.....

IN DIE SANCTO PASCE AD PROCESSIONEM

134. RS. /f. 98^v/ Sedit angelus ad sepulcrum domini... /f. 99-100/ ... VR. Crucifixum in carne laudate.... /f. 100^v/ ... (CAO 4858)
135. *Secundum* RS. Angelus domi /f. 101/ni descendit... /f. 101^v-102/ ... VR. Et introeuntes monumentum... /f. 102^v/ ... (CAO 6093)
136. *Ad introitum ecclesiae* /f. 103 / RS. Christus resurgens ex mortuis iam... /f. 103^v/... VR. Dicant nunc iudei ... /f. 104-104^v/ ... (CAO 6280bis)

IN DIE SANCTO PASCE ET PER QUINQUE DIES SECUENTES
AD VESPEROS AD FONTES

137. A. Respondens /f. 105/ autem angelus dixit mulieribus ... (CAO 4630)
138. *Finita antifona statim responsorium et cum [...]* *pneuma finitur* <RS> Hec /f. 105^v/ dies quam fecit dominus... (CAO 2997)
139. *Sequitur ibidem* A. AD MAG. *et non iteratur.* /f. 106/ <A. AD MAG.> Virum quem queritis non est hic set surrexit, recordamini qualiter loquutus est nobis dum adhuc in Galilea /f. 106^v/ esset, alleluia. Seculorum. Amen.
140. *In reversione chori* A. Cito euntes dicite discipulis quia surrexit dominus... /f. 107/ <PS.> In exitu Israel de Egipto domus ... /f. 107^v-109/ ... (CAO 1813, Ps 113)

FERIA II^a AD FONTES

141. A. Respondens. *Ut supra.* (Cf. n. 137)
142. RS. Hec dies. (Cf. n. 138)
143. AD MAG. A. Dum flerent ad monumentum alleluya... /f. 109^v/... (CAO 2455)
<FERIA III^a AD FONTES>
144. A. AD MAG. Currebant duo simul et ille alius discipulus ... /f. 110/ ... (CAO 2081)

FERIA IIII AD FONTES

145. A. AD MAG. Alleluya noli flere /f. 110^v/ Maria alleluya ... (CAO 1348)

FERIA V^a AD FONTES

146. AD MAG. A. Christus resurgens ex /f. 111/ mortuis iam ... (CAO 1796)

FERIA SEXTA AD PROCESSIONEM

147. A. Respondens (Cf. n. 137). *Qua finite statim dicatur* A. Cito euntes *cum psalmo et* RS. Hec dies. (Cf. n. 138, 140)
148. AD MAG. A. *et* AD FONTES *vespere finiantur* /f. 111^v/ Si consurrexisti cum Christo que sursum sunt...(CAO 4880)

DOMINICA POST ALBAS USQUE AD ASCENSIONEM DOMINI
AD ASPERGENDUM AQUAM

149. A. Vidi aquam /f. 112/ egredientem de templo a latere... /f. 112^v/ ...VR. Confitemini domino quoniam bonus...(CAO 5403) / f. 113/

IN DIE ASCENSIONIS²¹

150. *Ad aquam benedictam* A. Asperges. (Cf. n. 115)
151. *Ad processionem* RS. Post passionem suam per dies.../f. 113^v-114/ ... VR. Et convescens precepit eis.../f. 114^v/... (CAO 7403)
152. Secundum RS. Omnis pulcritudo domini elevata /f. 115/ est... /f. 115^v/... VR. A summo celo egressio eius et.../f. 116/... (CAO 7320)
153. *Ad introitum ecclesie* A. O rex glorie domine virtutum qui triumphator.../f. 116^v/ ... (CAO 4079)

IN NATALE SANCTE AGNETIS

154. RS. Diem festum sacratis/f. 151^v/sime virgines celebremus... /f. 152-152^v/... VR. Ingressa Agne turpitudinis.../f. 153/... (CAO 6442)

IN NATALE SANCTI VINCENCII MARTIRIS

155. RS. Levita Vincencius dixit beato Va/f. 153^v/lerio.../f. 154-155^v/... VR. Tibi enim gemina sciencia pollenti.../f. 156/... (CAO 7090)
156. Secundum RS. Gloriosus /f. 156^v/ amicus Vincencius Ihesu... /f. 157-157^v/... VR. Felici comercio pro ter/f. 158/renis celestia... (CAO 6785)

IN CONVENTIONE SANCTI PAULI

157. *Ut in natale ipsius.* (Cf. n. 175)

21. El Processoner no porta cants per als tres dies de rogatives prèvies a la festa de l'Ascensió. Els cants es trobaven en altres manuscrits litúrgics esmentats en la nota 1. En canvi, els processoners anteriorment citats de Tolosa de Llenguadoc, de la catedral de Vic i de la Seu d'Urgell en porten. Sobre aquests tres processoners, vegeu les notes 14, 15 i 6 respectivament.

IN FESTO YPAPANTI DOMINI

158. A. Lumen ad revelacionem gencium... /f. 158^v/... (CAO 3645)
159. *Postquam cendele incense fuerint ad processionem cantores incipiant* A. Adorna thalamum tuum Sion et suscipe... /f. 159-160/... (CAO 1293)
160. *Finita antiphona cantores ibidem incipiant antiphonam et ibi finiantur* A. Ave gracia ple/f. 160^v/na dei genitrix virgo ex te.../f. 161-161^v/... (ProVic 213)
161. *Finita antifona ibidem cantores incipiant* RS. Gaude Maria Virgo cunctas hereses sola /f. 162/ interemisti... /f. 162^v/... VR. Gabrielem archangelum credimur divi/f. 163/nitus te .../f. 163^v/... (CAO 6759)/f. 164/
162. *Ad introitum ecclesie* A. Hodie beata virgo Maria puerum Ihesum... /f. 164^v/... (CAO 3089)

IN NATALE SANCTE AGATHE VIRGINIS

163. RS. Agatha letissima /f. 165/ et glorianter ibat ad carcerem... /f. 165^v/... VR. Nobilissimis orta natalibus.../f. 166/... (CAO 6061)

IN NATALE SANCTE EULALIE VIRGINIS BARCHINONE

164. RS. Felix Eulalie roboratur transitus /f. 166^v/ ecce... /f. 167/... VR. Esse dei Christus nos illuc dirigat.../f. 167^v/... (BreBar f. 339^v)
165. *Secundum* RS. Post fidei varios sanctorum ex hoste triumphos ... /f. 168-168^v/ ... VR. Felix Virgo dei victrix fortissima... (BreBar f. 338)

IN FESTO ANNUNCIACIONIS DOMINI

166. RS. Suscipe verbum vir/f. 169/go Maria quod tibi a domino per... /f. 169^v/... VR. Paries qui/f. 170/dem dilium et virginitatis... (CAO 7744)/f. 170^v/
167. *Secundum* RS. Oriatur stella ex Iacob et consurget homo... /f. 171/... VR. De /f. 171^v/Iacob erit qui dominetur et perdet... (CAO 7338)

IN FESTIVITATIBUS TEMPORE PASCHALI EVENIENTIBUS

168. RS. Filie Ihe/f. 172/rusalem venite et videte.../f. 172^v/... VR. Quoniam confortavit /f. 173/ seras portarum... (CAO 6735)

IN INVENCIONE SANCTE CRUCIS

169. RS. Dulce lignum dulces clavos dul/f. 173^v/ ce pondus... /f. 174/... VR. Hoc signum crucis erit in celo.../f. 174^v/... (CAO 6530)
170. *Secundum* RS. Per tuam crucem salva nos Christi.../f. 175-175^v/ ... VR. Miserere nostri Ihesu benigne qui passus... (CAO 7377)
171. *Ad introitum* A. O crux splendidior. *Require in passione Ymaginis Domini.* (Cf. n. 98)

IN NATIVITATE SANCTI IOHANNIS BAPTISTE

172. RS. /f. 176/ Inter natos mulierum non surrexit.../f. 176^v/...
VR. Hic enim est de quo scriptum est.../f. 177/... (CAO 6979)
173. *Secundum* RS. Gabriel angelus apparuit Zacharie dicens... /f. 177^v-
178/ VR. Erit enim magnus coram domino... (CAO 6757)
174. *Ad introitum ecclesie* RS. (sic.) Ingresso Zacharia templum /f. 178^v/
domini... (CAO 3338)

IN NATALE APOSTOLORUM PETRI ET PAULI

175. RS. Tu es pastor ovium/f. 179/m princeps apostolorum... /f. 179^v/...
VR. Tu es Petrus et super hanc.../f. 180/... (CAO 7787)
176. *Secundum* RS. O claviger regni celestis et princeps.../f. 180^v-181^v/
VR. Ut te cum in celestibus habitare.../f. 182/... (CAO 7261)
177. *Ad introitum ecclesie* RS. /f. 182^v/ Quem dicunt homines esse...
/f. 183-183^v/... VR. Beatus es Symon Bariona quia... /f. 184/...
(CAO 7466)

IN COMEMORACIONE SANCTI PAULI

178. RS. Qui operatus est Petro in apostolatu operatus... /f. 184^v/...
VR. Bonum/f. 185/ certamen certavi cursum... (CAO 7480)
179. *Secundum* RS. Reposita est michi corona iu/f. 185^v/sticie ...VR. Scio
cui/f. 186/ credidi et certus... (CAO 7532)

IN NATALE SANCTE MARIE MAGDALENE

180. RS. Maria Mag/f. 186^v/dalene et altera Maria ibant diluculo ...
/f. 187-187^v/...VR. Cito euntes dicite discipulis eius et Petro...
(CAO 7128)/f. 188/
181. *Secundum* RS. Regina mundi.
182. *Ad introitum ecclesie* A. In diebus illis mulier que erat in civitate.../
f. 188^v-189^v/... (CAO 3224)

IN NATALE SANCTE ANNE

183. RS. Regnum mundi et omnem ornatum.../f. 190/...VR. Eructavit
cor /f. 190^v/ meum verbum bonum... (CAO 7524)
184. *Secundum* RS. /f. 191/ Inclita stirps Iesse virgam... /f. 191^v/ ...
VR. Est hec virga dei.../f. 192/... (BreVic f. 392)

IN VINCULA SANCTI PETRI

185. RS. /f. 192^v/ Surge Petre et indue te vestimentis tuis... /f. 193/...
VR. Angelus domini /f. 193^v/ astitit et lumen refulsit... /f. 194/...
(CAO 7731)

IN NATALE SANCTI LAURENCII MARTIRIS

186. RS. Levita Laurencius bonus opus operatus est... /f. 194^v-195/...
VR. Dispersit dedit pauperibus iusticia eius... (CAO 7088)

187. *Secundum* RS. /f. 195^v/ In craticula te deum non negavi et ad ignem...
/f. 196/... VR. Accusatus non negavi nomen.../f. 196^v/...
(CAO 6896)

IN ASSUMPTIONE BEATE MARIE

188. RS. Felix namque es sacra virgo Maria et omni.../f. 197/...
VR. O/f. 197^v/ra pro populo interveni pro clero intercede...
/f. 198/... (CAO 6725) /f. 198^v/
189. *Secundum* RS. Veni electa mea et ponam in te.../f. 199/... VR. Specie
tua et pulcritudine tua intendere prospere... (CAO 7826)
190. *In introitum ecclesie* A. /f. 199^v/ Hodie Maria virgo celos ascendit
gaudete qui... (CAO 3105)

IN NATALE SANCTI AUGUSTINI EPISCOPI

191. RS. /f. 200/ Vulneraverat caritas Christi cor eius.../f. 200^v-201/
VR. Ascendenti a convallē... (Cf. n. 82)
-

INCIPIT COMUNE SANCTORUM

IN EVANGELISTARUM PROPIETATEM NON HABENCIUM AD PROCESSIONEM

192. RS. Quatuor animalia ibant et /f. 251/ revertēbantur.../f. 251^v/ ...
VR. Erat autem quasi visio... /f. 252-252^v/... (CAO 7465)

IN NATALE APOSTOLORUM

193. RS. Hoc est preceptum meum ut diligatis... /f. 253-254/... VR. Vos
autem dico amicos quia.../f. 254^v/... (CAO 6844)
194. *Aliud* RS. Dum steteritis ante pre/f. 255/sides.../f. 255^v/...
VR. Nolite ergo in cordibus vestris.../f. 256/... (CAO 6564)
195. *Aliud* RS. Cives apostolarum et domestici.../f. 256^v-257/...
VR. Potestatum autem a domino apostolo.../f. 257^v-258/
(CAO 6289)

IN NATALE UNIUS MARTIRIS

196. RS. Vir inclitus *ille* martir domini gloriosus.../f. 258^v-259/...
VR. Cuius intercessio nobis obtineat.../f. 259^v/... (CAO 7897)
197. *Aliud* RS. Ecce homo qui toto corda dominum /f. 260/dilexit...
VR. Era/f. 260^v/t enim vere dei cultor.../f. 261/... (ProVic 230)

IN NATALE PLURIMOREM MARTIRUM

198. RS. Lave/f. 261^v/runt stolas suas et candidas... VR. Isti sunt
/f. 262/ qui venerunt ex magna tribulacione... (ASFe 532) /f. 262^v/

199. *Aliud* RS. O constancia martirum laudabilis.../f. 263-264/...
VR. Nobis ergo petimus piis subveniant.../f. 264^v/... (CAO 7262)

IN NATALE UNIUS CONFESSORIS

200. RS. Sante *ille* Christi confessor au/f. 265/di rogantes...
VR. O s/f. 265^v/sancte a te *ille* sidus aureum domini.../f. 266/...
(CAO 7580)
201. *Aliud* RS. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes... /f. 266^v-
267/... VR. Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus.../f. 267^v/
... (CAO 7675)

IN NATALE VIRGINUM AD PROCESSIONEM

202. RS. Offerentur regi virgines do/f. 268/mino... VR. Speci /f. 268^v/
tua et... (CAO 7312)
203. *Aliud* RS. Quinque prudentes vir/f. 269/gines acceperunt...
/f. 269^v-270/ <VR.> Moram autem faciente sponso dormitaverunt
.../f. 270^v/ ... (CAO 7496)

.....

ÍNDIX DE PECES

En aquest índex figuren totes les peces del Processoner i les de l'Apèndix copiades en grups segons la seva funcionalitat litúrgica. Al final hi ha una secció dedicada a les peces varies no compreses en els grups anteriors

ANTÍFONES

Ab oriente venerunt 15
 Adorna thalamum 159
 Alleluia noli flere 145
 Alma redemptoris mater 19
 Asperges me domine 115, 150
 Ave consurgens aurora 22
 Ave gratia plena dei 160
 Ave regina caelorum 20
 Ave rex noster 41
 Ave stella matutina 21

Beata dei genitrix Maria 89

Christus resurgens 146
 Cito euntes dicite 140, 147
 Cor mundum crea in me 47
 Cum appropinquaret 42
 Cum audisset populus 43
 Currebant duo simul 144

Dum flerent ad monumentum 143

Hodie beata virgo Maria 162
 Hodie caelesti sponso 12
 Hodie Christus natus 6
 Hodie gloriosus pater 84
 Hodie Maria virgo caelos 190

In diebus illis mulier 182
 Ingresso Zacharia 174

Lumen ad revelationem 158

Missus est angelus Gabriel 119

O crux lignum viride 92
 O crux splendor 98, 171

O Maria Iesse virga 18
O quam suavis est 69
O rex gloriae domine 54, 153

Pueri hebraeorum tollentes 39
Pueri hebraeorum vestimenta 40

Respondens autem angelus 137, 141

Si consurrexisti cum 148
Signum salutis pone 17

Te gloriosus apostolorum 62

Vidi aquam egredientem 149
Vigilate omnes quia 3
Virus quem quaeritis 139

Zachae festinans descende 104

RESPONSORIS

Abiens Ihesus trans 125
Adaperiat dominus cor 75
Agatha laetissime 163
Angelus domini descendit 52, 135
Attende domine ad me 131

Beata viscera Mariae 8
Beatus venter qui eum 123

Caecus sedebat secus 28
Candida virginitas 113
Cantantibus organis 105
Cantemos domino gloriose 50
Centum quadraginta quatuor 80
Christus factus est pro 38
Christus resurens ex 53, 136
Circumdederunt me viri 127, 129
Cives apostolorum et 195
Clamabat autem mulier 32
Colegerunt pontifices 37
Confessor dei Nicholaus 109
Cum turba plurima 25

Derelinquat impius viam 33, 124
 Dicebat dominus principibus 128
 Diem festum sacratissime 81, 154
 Dixerunt discipuli beatum 99
 Dixerunt impij apud se 35, 133
 Dixit dominus ad Adam 24
 Domine pater et deus 73
 Domine si conversus 72
 Ductus est Ihesus in 30
 Dulce lignum dulces 169
 Dum steteritis ante 194

Ecce ascendimos Iherusalem 27
 Ecce dies veniunt dicit 117
 Ecce homo qui toto corde 197
 Ecce nunc tempus acceptabile 29
 Ecce Virgo concipiet 118
 Egressus Ihesus de pretorio 49
 Erat dominus eiciens 34, 123
 Ex eius tumba marmorea 110

Felix Eulaliae roboratur 164
 Felix namque es sacra 188
 Festina ne tardaveris 2, 122
 Fidelis sermo et omni 94
 Filiae Iherusalem 168
 Frange esurienti 126
 Fratres mei elongaverunt 130

Gabriel angelus apparuit 173
 Gaude Maria virgo 161
 Gloriosae virginis Mariae 86
 Gloriosus amicus 156

Haec dies quam fecit 138, 142, 147
 Hodie in Iordane 11
 Hodie nata est beata 88
 Hodie nobis caelorum 5
 Homo dei ducebatur 107
 Homo quidam fecit 68

Inclyta stirps Iessae 184
 In conspectu angelorum 93
 In craticula te deum 187
 Ingrediente domino 45

In ieiunio et fletu 31
In medio ecclesiae 79
In sudore vultus tui 26
Inter natos mulierum 172

Lapidabant Stephanum 78
Laverunt stolas suas 198
Levita Laurentius 186
Levita Vincentius 155
Loquebantur variis 58
Lucia virgo quid 111

Maria Magdalena et 180
Martinus Abrahae sinu 100
Melchisedech vero rex 64
Montes Israel ramos 120
Muro tuo inexpugnabili 76

Nativitas tua dei genitrix 87

O clavier regni 176
O constantia martyrum 199
O crux Benedicta quae 97
O crux gloriosa 91
O crux viride lignum 96
Offerentur regi virgines 202
Omnis pulchritudo domini 152
O oriens splendor lucis 61
O quam metuendus est locus 102, 103
Oremus dilectissimi nobis 16
Oremus omnes 70, 106
Oriatur Stella ex Jacob 167

Per tuam crucem salva 90, 170
Post fidei varios 165
Post passionem suam 55, 151
Praecursor pro nobis 56
Puellae saltanti imperavit 85

Quator animalia ibant 114, 192
Quem dicunt homines 177
Qui manducat meam carnem 66
Quinque prudentes virgines 203
Qui operatus est Petro 178

Recordare domine testamenti 71
 Reges Tharsis et insulae 10, 13
 Regina mundi et omnem 181
 Regnum mundi 183
 Repleti sunt omnes spiritu 57
 Reposita est michi 179
 Respexit Helias ad 67
 Rex noster advenit 121

 Salvum me fac deus 132
 Sancta et immaculata virginitas 9
 Sancte *ille* Christi 200
 Sancte Michael archangele 95
 Sancte Stephane 77
 Sanctificamini filii 1
 Scio domine quia morti 74
 Sedit angelus ad sepulchrum 51, 134
 Simile est regnum 23
 Sint lumbi vestri 201
 Stirps Iesse virgam 112
 Summe Trinitati 60
 Surge Petre et indue 185
 Suscipe verbum virgo 166

 Terribilis est locus 101
 Tria sunt manera 14
 Tu es pastor ovium 175

 Veni electa mea et 189
 Verbum caro factus est 4, 7, 63
 Verbum dei usque 83
 Videns crucem Andreas 108
 Viri impii dixerunt 36
 Vir inclytus *ille* martyr 196
 Vulneraverat caritas cor 82, 191

VERSETS

Accedite ad eum et 46
 Accusatus non negavi 187
 Ait illis Pilatos 49
 Amen dico vobis si quis 128
 Angelus domini astitit 185

Ascendenti a convalle 82, 191
A summo caelo egressio 152

Beatissimae virginis 86
Beatus es Symon Bariona 177
Benedicta et venerabilis 9
Benedicta tu in mulieribus 87
Benedictus Abraham deo 64
Biduanis ac triduanis 105
Biduo vivens pendebat 108
Bonum certamen certavi 178

Catervatim currunt populi 110
Cito euntes dicite 180
Confitemini domino 149
Conventione autem facta 23
Crucifixum in carne 51, 134
Cuius intercession 196
Cumque audisset populus 45
Cumque carnifices ducerent 107
Cumque evigilasset Iacob 101, 102
Cum videris nudum 126

De Iacob erit qui 167
Dereliquerunt me proximi 130
Descendit Spiritus Sanctus 11
Dicant nunc iudei 53, 136
Dispersit dedit pauperibus 186
Domine rex da 85
Duo rogavi te 3

Erat autem quasi 192
Erat enim valde 109
Erat enim vere dei 197
Erit enim magnus coram 173
Eructavit cor meum 183
Esse dei Christus nos 164
Est haec virga dei 184
Et adorabunt eum omnes 10
Et convescens praecepit 151
Et cum ieiunasset quadraginta 30
Et dimitte peccata servorum 72
Et introeuntes in monumentum 52, 135
Et qui praeibant 28

Et secundum multitudinem 116
Exaudiat dominus orationes 75
Ex omni ligno paradisi 24

Factum est silentium 94
Felici commercio pro 156
Felix certe et omni 88
Felix Virgo dei victrix 165
Florete quasi lilium 120

Gabrielem archangelum 161
Gloria in excelsis deo 5

Haec cogitaverunt et 36
Hic enim est de quo 172
Hii empti sunt ex omnibus 80
Hoc signum crucis erit 169

Ihesus dominus respondens 32
Ihesus haec dicens clamabat 25
In diebus illis veniunt 117
Ingressa Agne turpitudinis 154
In omnibus exhibeamus 29
Insurgentesque repellat 16
Intende anime meae et 132
Inter vestibulum et altare 31
Iocunditatem et exultationem 79
Iste deus meus et 50
Isti sunt qui venerunt 198

Laetetur Israel in eo 8
Loquebantur variis 57

Mane surgens Iacob 103
Martinus episcopus migravit 100
Miserere mei deus 115
Miserere nostri Ihesu 170
Moram autem faciente 203

Nobilissimis orta 163
Nobis esgo petimus piis 199
Noli nos derelinquere 76
Nolite ergo in cordibus 194
Non enim in manufactis 56

Non est alia natio 66
Non vult mortem peccatoris 33, 124

O beate Stephane sidus 77
O crux admirabilis 91
O crux benedicta 96
O crux gloriosa o crux 97
O Iuda et Iherusalem 1
O princeps noster sancte 95
Ora pro populo interveni 188
O sancte a te *ille* sidus 200

Parasti in dulcedine 65
Paries quidem filium et 166
Positis autem genibus 78
Potestatem autem a domino 195
Praestet hanc nobis gratiam 60
Pro eo quod obedisti 26

Quae meruit dominum 113
Quiescat domine ira tua 71
Qui percussit petram 106
Quoniam confortavit seras 168
Quoniam tribulatio proxima 127

Recordare quod steterim 131
Repleti sunt omnes spiritu 58

Salutis nostrae auctorem 14
Scimus quidem desiderare 99
Scio cui credidi et certus 179
Si ascendero in caelo 74
Sicut per me civitas 111
Si quis manducaverit 67
Specie tua et pulchritudine 189, 202
Subiit ergo in montem 125
Super ipsum continebunt 121
Super misericordiam team 93
Super solium David 118

Tamquam nugaces estimati 35, 133
Tamquam sponsus dominus 4
Testamentum nullum fecit 83
Tibi enim gemina 155
Tradetur enim principibus 27
Trinitas sancta et 61
Tu es Petrus et super 175

Ut te cum in caelestibus 176

Venite comedite panem 68

Vigilate ergo quia 201

Virgo dei genitrix 112

Vos autem dico amicos 193

PECES VARIES

Gloria laus et honor (Versus) 42, 44

In exitu Israel (Ps. 113) 140

O redemptor sume carmen (Versus) 48

Veni creator Spiritus (Hymnus) 59

Venite venite venite 46

ÍNDEX LITÚRGIC I HAGIOGRÀFIC

Adevent 117

Àgata verge (5-II) 163

Agnès verge (21-I) 81, 154

Agustí bisbe (28-VIII) 82, 191

Andreu apòstol (30-XI) 107

Anna (26-VII) 181

Anunciació (25-III) 166

Apòstols, comú 193

Ascensió 54, 150

Assumpció Maria (15-VIII) 188

Candelera (2-II) 19, 158

Cecília verge (22-XI) 81, 105

Circumcisió (1-I) 7

Climent papa (23-XI) 106

Confessor, comú 200

Corpus Christi, festa 63

Corpus Christi, octava 70

Dedicació catedral (28-XI) 101

Dijous Sant, consagració crisma 48

Dijous Sant, reconciliació penitents 46

Dijous Sant, reserva eucarística 49

Epifania (6-I) 10

Esteve protomàrtir (26-XII) 77

Eulàlia de Barcelona (12-II) 164

Evangelistes, comú 114, 192

Innocents (28-XII) 80

Joan Baptista (24-VI) 172

Joan Baptista, "decollatio" (29-VIII) 85

Joan evangelista (27-XII) 79

Llorenç màrtir (10-VIII) 186

Llúcia verge (13-XII) 111

Magdalena (22-VII) 180

Maria, anunciació (25-III) 166

Maria, assumpció (15-VIII) 188

Maria, "expectatio partus" (18-XII) 112

- Maria, nativitat (8-IX) 86
 Maria, purificació (2-II) 18, 19, 158
 Martí bisbe (11-XI) 99
 Màrtir, comú 196
 Màrtirs, comú 198
 Miquel arcàngel (29-IX) 93
- Nadal, festa (25-XII) 4
 Nadal, vigília (24-XII) 1
 Nicolau bisbe (6-XII) 109
- Pascua, festa 51, 134
 Pascua, octava 149
 Pascua, setmana 137
 Passió, diumenge 116, 127
 Passió "Imaginis Domini" (9-XI) 96
 Pau apòstol, commemoració (30-VI) 178
 Pau apòstol, conversió (25-I) 157
 Pentacosta, festa 57
 Pere apòstol, "in vincula" (1-VIII) 185
 Pere i Pau, apòstols (29-VI) 175
 Purificació Maria (2-II) 18, 19, 158
- Quaresma 29, 123
 Quinquagèsima 27
- Rams, diumenge 35, 129
- Santa Creu, exaltació (14-IX) 90
 Santa Creu, invenció (3-V) 169
 Sants en temps de Pasqua 168
 Septuagèsima 19, 23
 Sexagèsima 25
- Trinitat, diumenge 60
- Verges, comú 202
 Vicenç, màrtir (22-I) 155

RESUM

El manuscrit 267 de l'Arxiu Capitular de Tortosa conté el Processoner més antic que s'ha conservat d'aquesta seu episcopal. És del tercer quart del segle XIV, i sorprèn per la seva senzillesa malgrat la seva data força avançada. Amb tot, conté la informació necessària per a conèixer els ritus processionals tortosins. Les seves nombroses llacunes han estat reconstruïdes a partir del manuscrit Tortosa 266 que és quelcom més tardà. Els textos propis d'aquest segon manuscrit són posats en un apèndix.

Paraules clau: Manuscrit, Processoner, Tortosa, catedral, segle XIV.

ABSTRACT

The Ms. Arxiu Capitular de Tortosa 267 contains the most ancient Processional book preserved from this episcopal see. It is dated in the third quarter of the 14th century and it is surprisingly simple considering its advanced datation. However, it contains complete information on the processional rituals in Tortosa. Its gaps have been reconstructed from Ms. Tortosa 266, a little posterior. The texts of this second ms. are included in appendix.

Keywords: Manuscript, Processional book, cathedral, 14th century.